

Duurzaam bankieren met open einde

Auteur(s):

Beck, H.U.

De auteur is als analist verbonden aan de Triodos Bank. Hans-Ulrich.Beck@triodos.nl

Verschenen in:

ESB, 88e jaargang, nr. 4396, pagina 112, 7 maart 2003

Rubriek:

Boekbespreking

Trefwoord(en):

duurzaamheid

Financiële instellingen kunnen verder gaan dan ze doen bij de verduurzaming van sparen, beleggen en onder-nemen. Dit geeft aanleiding tot vervolgonderzoek.

Na verhitte discussies over de rol van multilaterale handel en financiële instellingen in duurzame ontwikkeling, is er tegenwoordig nog weinig debat over de rol en de verantwoordelijkheden van banken en andere particuliere financiële instellingen. In zijn boek tracht Marcel Jeucken, tot voor kort senior econoom bij de Rabobank, hier iets aan te doen. Het boek is geschreven voor diegenen die werkzaam zijn in de financiële dienstverlening, maar ook voor cliënten van banken, overheidsfunctionarissen en niet-gouvernementele organisaties biedt dit boek een begrijpelijke en toegankelijke inleiding in de centrale rol en verantwoordelijkheid die financiële instellingen hebben ten aanzien van het bereiken van duurzame ontwikkeling. Binnen het kader van dit boek wordt duurzaamheid omschreven als "een proces van verandering, waarbij de richting van investeringen, de oriëntatie van technologische ontwikkelingen, het consumptiegedrag en de institutionele verandering zodanig is, dat het daarmee samenhangende grondstoffenverbruik en de daarmee samenhangende milieuvuiling de regeneratiecapaciteit respectievelijk de absorptiecapaciteit van het ecologische systeem niet overtreffen".

Overzicht inhoud

Het boek begint met een korte inleiding over de belangrijke rol die banken vervullen in onze economieën. Financiële instellingen zorgen ervoor dat schaars kapitaal aangeboden en verdeeld wordt en kennen daarnaast een prijs toe aan de verschillende financiële risico's. Hierdoor hebben ze een grote invloed op de manier waarop productiefactoren worden verdeeld. De auteur maakt de onderlinge samenhang zichtbaar die bestaat tussen samenleving, milieu en de financiële wereld. Hierbij accentueert hij de essentiële bijdrage die financiële instellingen kunnen leveren aan het verankeren van een ware 'triple-bottom-line' cultuur, wat inhoudt dat economische, milieu- en maatschappelijke doelstellingen worden nagestreefd.

Banken en duurzaamheid

In het tweede deel van het boek geeft Jeucken een diepgaand overzicht van de wijze waarop banken tot dusver hebben gereageerd op het onderwerp duurzaamheid. Op het gebied van investeringen en producten wordt een overzicht geboden van duurzame en sociaal verantwoorde investeringsfondsen die in veel oeso-landen populair zijn geworden. In wezen betrekken deze fondsen diverse duurzaamheidsoverwegingen in hun beslissingen inzake investeringen en aandelselectie. Andere producten betreffen groene spaarrekeningen, waarbij een deel van de fondsen gericht wordt toegewezen aan projecten en bedrijven met een milieu- of sociale doelstelling. Meer innovatieve producten betreffen duurzame durfkapitaalfondsen en 'koolstofdioxidefondsen'. In de laatstgenoemde fondsen wordt kapitaal naar projecten gesluisd waarvan de belangrijkste opbrengst voor de investeerder bestaat uit co2-emissierechten die kunnen worden verhandeld binnen het raamwerk van het Kyoto-verdrag.

Kredietverlening

Op het gebied van kredietverstrekking hebben veel financiële instellingen hun standaard kredietaanvraagprocedures uitgebreid met milieuoverwegingen en aspecten van sociaal risico. Dergelijke procedures werden voor het eerst geïntroduceerd in reactie op de kostbare rechtszaken in de Verenigde Staten eind jaren tachtig, toen financiële instellingen aangeklaagd werden voor milieuschade die werd veroorzaakt door cliënten met betalingsmoeilijkheden. Het evalueren van deze duurzaamheidsrisico's is sindsdien onderdeel geworden van de standaard onderzoeksprocedures voor diverse instellingen. Vergelijkbare procedures zijn ontwikkeld voor projectfinanciering, waar veel multinationale spelers het volgen van de relevante richtlijnen van de Wereldbank als een voorwaarde voor financiering beschouwen. Andere vormen van dienstverlening zijn de groene hypotheek en milieuvriendelijke leasing en kredietvormen. In het algemeen onderscheiden deze laatstgenoemde diensten zich doordat er gunstigere voorwaarden gelden voor bepaalde producten (bijvoorbeeld voor zonnepanelen), of wanneer er aan bepaalde 'milieu'-vereisten is voldaan (bijvoorbeeld bij energiezuinige huizen).

Vooruitgang

Ten slotte laat het boek het belang zien van communicatie omtrent duurzaamheid met de belanghebbenden van buiten de financiële instelling. Steeds meer banken, vooral in Europa, publiceren een milieu- of duurzaamheidsrapport. Het laten zien van vooruitgang omtrent

duurzame ontwikkeling wordt in toenemende mate gezien als een belangrijk middel om de reputatie van het merk te beschermen en verantwoording af te leggen. Het laatste gedeelte van het boek sluit de auteur af door te benadrukken dat de stappen die in het boek worden beschreven 'eerste-ordeveranderingen' zijn, die veranderingen binnen het huidige economische systeem mogelijk maken. Jeucken poneert de mogelijkheid van een 'tweede-ordeverandering', een zogenoemde paradigmaverandering. Zijn argument is dat zolang de beperkte financiële criteria het dominante criterium voor handelen vormen, duurzaamheid niet zal worden bereikt. Alleen als uiteenlopende actoren op systematische wijze de sociale en milieufactoren in hun financierings- en kredietbeslissingen meenemen wordt duurzaamheid mogelijk. Alhoewel er een overtuigende pleidooi wordt opgebouwd dat ons economisch systeem niet in staat is zichzelf te reguleren, worden er helaas weinig argumenten aangedragen voor het daadwerkelijk ontstaan van een dergelijke paradigmaverandering.

Evaluatie

Hoewel dit boek een waardevol en duidelijk beeld geeft van de diverse stappen die financiële instellingen hebben genomen om duurzame ontwikkeling in hun handelen te betrekken, wordt mijns inziens onvoldoende aandacht besteed aan de belangrijkste motieven voor dit handelen. Met betrekking tot kredietbeoordelingsprocedures kan wellicht worden gesteld dat de overheid op een indirecte manier de hoofdoorzaak was voor het opnemen van milieuaspecten. Daarnaast leunen veel nieuwe markten, zoals die voor vernieuwbare energiebronnen, zwaar op directe of indirecte overheidssubsidies. Ten aanzien van investeringsproducten wordt gesteld dat vooral de vraag van kleine investeerders de oorzaak was van de groei in groene en duurzame investeringsfondsen. Diverse overzichtstudies laten zien dat een belangrijke reden voor banken om in deze producten te investeren is dat kleinere klanten hun geld willen laten investeren in overeenstemming met hun eigen waarden, of ten minste niet in fondsen die daarmee in tegenspraak zijn. Vermoedelijk zien steeds meer mensen een verband tussen de wijze waarop hun geld is geïnvesteerd, het gedrag van ondernemingen en ontwikkelingen in de samenleving. Duurzame investeringsfondsen zijn een manier om invloed uit te oefenen op de manier hoe hun geld geïnvesteerd wordt.

Stimulansen nodig

Enkele uitzonderingen daargelaten, zijn financiële instellingen tot nu toe niet erg pro-actief geweest. Het bestaan van duurzame investeringsfondsen en het ontbreken, tot nu toe, van milieu- en sociale overwegingen voor investeringsbeslissingen in zijn algemeenheid is indicatief voor de fundamentele scepsis die in de financiële wereld heerst met betrekking tot de waarde van het incorporeren van deze factoren in de beslissingen. Aangezien de consumenten slechts beperkt bereid lijken om externaliteiten in hun aankoopbeslissingen mee te nemen, zal de overheid ook in de toekomst de belangrijkste motivator moeten zijn voor veranderingen, ook in de financiële sector. Alhoewel aandacht wordt gegeven aan kaderstelling door overheden, blijft de exacte rol van overheden in het boek onderbelicht. Terecht spreekt het boek over het belang van de huidige stimuli voor werknemers die in de financiële sector werken. In bijna het gehele financiële systeem zijn financiële doelstellingen op korte termijn de basis voor beloningen en bonussen. Als diegenen die de investerings- en financieringsbeslissingen nemen weinig stimuli krijgen om voorbij de onmiddellijke financiële opbrengsten te kijken, kan er weinig grondige verandering in de sector worden verwacht. Effectieve bestuursstructuren en beloningssystemen die zijn gericht op het stimuleren van het langetermijnperspectief, zijn een minimale vereiste voor een dergelijke verandering.

Tot slot

Al met al biedt het boek een waardevol overzicht van bancaire activiteiten en de tot nu toe genomen stappen door financiële instellingen. Voor nieuwkomers op dit gebied zal het boek een snelle maar veelomvattende introductie zijn. De breedte en variatie van voorbeelden en casussen, evenals de uitgebreide literatuurverwijzingen, maken het boek ook waardevol voor wie al in de sector werkt. Het zou interessant zijn als toekomstig onderzoek zich richt op de vraag waarom sommige landen verder zijn dan anderen en waarom financiële instellingen zulke verschillende benaderingen hebben gekozen. Mogelijk zijn de mate van aandelenbezit en de maatschappelijke betrokkenheid bij milieukwesties een verklaring voor de verschillen tussen landen. Tot slot zou het interessant zijn om meer gedetailleerd onderzoek te doen naar de invloed die financiële instellingen op bedrijven hebben. Het lijkt erop dat bedrijven meer moeite doen om onderdeel uit te gaan maken van indexen voor duurzame investeringen, zoals de Dow Jones Sustainability Index of de ftse4Good. In het algemeen is het moeilijk om de werkelijke invloed te bepalen die financiële instellingen op hun cliënten hebben inzake het bevorderen van duurzame ontwikkeling. Enquêtes of empirische onderzoeken onder bedrijven zouden meer licht kunnen werpen op deze belangrijke kwestie en daarmee de financiële instellingen kunnen helpen zich te richten op die onderdelen waar zij de meeste invloed op kunnen uitoefenen.